

**PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
PRAVOSLÁVNA BOHOSLOVECKÁ FAKULTA
KATEDRA PRAKTICKEJ A SYSTEMATICKEJ TEOLÓGIE**

PRAVOSLÁVIE A SÚČASNOSŤ

**Zborník príspevkov zo VIII. vedeckej konferencie študentov,
absolventov a mladých vedeckých pracovníkov
Prešov, 5. apríl 2016**

Mgr. Miroslav Humenský (ed.)

**PREŠOV
2016**

Názov: PRAVOSLÁVIE A SÚČASNOSŤ

Podnázov: (Zborník príspevkov zo VIII. vedeckej konferencie študentov, absolventov a mladých vedeckých pracovníkov s medzinárodnou účasťou, 5. apríl 2016)

Za odbornú a jazykovú stránku príspevkov zodpovedajú ich autori.

Editor: Mgr. Miroslav Humenský

Recenzenti: PhDr. Bohuslav Kuzyšin, PhD.
doc. ThDr. Miroslav Župina, PhD.

Vydala: © Prešovská univerzita v Prešove, 2016

Vydanie: prvé

ISBN 978-80-555-1671-4

ЧАСОПИС КАРПАТОРУСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ-«Церковная Правда» 1925-1927 рр.

Кандидат історичних наук, Юрій ДАНИЛЕЦЬ, PhD.,

доцент кафедри історії України Ужгородського національного університету

В історії православної церкви на Закарпатті було кілька періодичних церковних видань. У 1921-1922 рр. в Ужгороді виходив «Русский православный вѣстникъ» (Данилець 2015). Газета друкувала чимало богословських та історичних статей, розміщувала інформацію про поширення православного руху та діяльність єпископів. З утворенням духовної місії в Ладомирові на Пряшівщині архімандрит Віталій (Максименко) почав видавати православні календарі та газету «Православная Карпатская Русь» (згодом «Православная Русь»). У другій половині 1920-х рр. за ініціативи прот. Дмитра Белякова була заснована газета «Церковная правда». У 1935-1939 рр. з благословення єпископа Дамаскина (Грданічки) друкувалося офіційне видання Мукачівсько-Пряшівської єпархії – «Православный Карпаторусский вѣстникъ» (Данилець 2014).

У своїх працях В. Габор (Габор 2003, с. 313-315) та О. Почекутова (Почекутова 2010, с. 145-146) бібліографічно описують часопис та дають йому загальну характеристику. На думку Василя Габора, редакція газети упереджено показувала різницю між католицькою та православною вірами, проводила широку кампанію проти католицької церкви та всього українського на Закарпатті (Габор 2003, с. 314).

Вийшло: 1925 – ч. 1, 2-3, 4, 5-6 (конфіскований), 7-8, 1926 – ч. 1-2, 3-4, 1927 – ч. 1-2. Усього 7 зошитів на 105 сторінок. Формат 15,5 X 23,5 см. Місце видання в усіх номерах вказано Ужгород. Друкувався часопис в типографіях «Школьная Помощь» (Ужгород) та «Панонія» (Мукачево). Беззміним редактором видання був прот.

Дмитро Беляков (Данилець 2009 б, Данилець 2011), видавцем вказано Єпархіальне управління (консисторія) в Хусті. Загальна бібліографія всіх надрукованих матеріалів складає близько 120 позицій. Основна їх частина не підписана авторами, більшість готувалася головним редактором.

У №1 редакція вказує головну мету та завдання видання. «Цѣль «Церковной Правды» – служитъ святой Христовой истинѣ и единой св. соборной и апостольской Церкви, къ которой вернулось и вертается изъ римской уніи такое великое множество карпаторусскаго народа» (Б.н., 1925, с. 1-2). Декларувалася обіцянка займатися всіми питаннями православної віри, християнського життя та церкви. Для цього редакція планувала друкувати «поученія изъ твореній святыхъ отцовъ, статьи изъ церковной исторіи, примѣры изъ житій святыхъ» (Б.н., 1925, с. 1-2). Планувалося видавати газету щомісячно, але фінансові труднощі не дали реалізувати цей задум.

Серед фундаторів «Церковной Правды» крім головного редактора, були білківський священик Афанасій Губяк та углянський пастир Сімеон Баган. Ще в 1923 р. вони створили товариство на честь прот. Олексія Товта. Серед завдань товариства були видання газети «Православный Восток» та «Православный Календарь с Типиком на 1924 год». Товариство надрукувало в 1923 р. листок під назвою «Читайте святую Правду» (Псалмов 1923) – про главенство папи. Однак «савватіївський розкол» припинив існування товариства. Після засідання Духовної Консисторії 26 січня 1925 р. було вирішено видавати досліджуваний нами часопис. Окремі члени Консисторії пожертвували на видання газети кошти: ігумен Матфей (125 кч), свящ. Д. Беляков, прот. І. Ілечко (100 кч), прот. Л. Ольховий, прот. Г. Опаленик, свящ. М. Розман, ієром. Борис (50 кч) (Бѣляковъ 1926, с. 84).

Постійних рубрик у часописі було не багато. Серед них – «Отъ епархіального управління», «Изъ церковной жизни», «Новости» та інші. Кожен номер відкривався публікацією на богословську тему. Це були проповіді, повчання, настанови. Назвемо кілька з статей – «Поученіє въ день св. Архист. Михаила» (Поученіє 1925, с. 60-61),

«Страшный судъ» (Страшный 1926, с. 73-74), «Таинство воскресенія» (Таинство 1927, с. 1-3), Размышленія на свѣтлые праздники Воскресенія Христова» (Размышленія 1927, с. 4-6).

В газеті опубліковано цілий ряд статей історичного характеру, що викликають інтерес. При чому, публікції стосувалися як історії вселенської церкви («Откуда взялись латинство и унія?» (Откуда 1925 б, с. 26-29) «Какъ латиняне православныя книги исправляли» (Как латиняне 1925 б, с. 30-33), «1600 – лѣтняя память перваго вселенскаго собора въ Никеѣ» (1600 – лѣтняя 1925, с. 39), «Святѣйшій Тихонъ, патріархъ московскій и всея Руси» (Святѣйшій 1925), так і історії церкви на Закарпатті («Почему карпаторусскій народъ стремится къ православію? (Почему 1925, с. 34-35)», «Унія въ Карпатской Руси» (Унія 1927, с. 6-9), «Возсоединеніе карпаторусскаго народа съ православною Церковью» (Алексій 1925, с. 9-11).

У статті архімандрита Олексія (Кабалюка) (канонізований УПЦ в 2001 р.) (Данилець 2013 б) йдеться про процес відродження православ'я у краї, про поневіряння, яке довелося пережити закарпатським селянам, котрі покинули греко-католицьку церкву. «Ревнителі православія по селамъ старались имѣть связь между собою. Когда бывали праздники, сходились на отпустахъ при уніатскихъ монастыряхъ Повчанскомъ, Биксадскомъ и Боронявскомъ и тамъ проповѣдывали народу о истинной Христовой вѣрѣ. Не разъ бывали случаи, что народъ по цѣлымъ начамъ простоялъ на молитвѣ и проповѣди православныхъ проповѣдниковъ» (Алексій 1925, с. 10).

У газеті опубліковано ряд документів, що стосувалися життя православної церкви на Підкарпатській Русі. Серед них інструкції щодо зміни релігії – «Форма заявленія окружному начальнику о своей вѣрѣ» (Форма 1925 а, с. 54), передачі культових споруд – «Форма заявленія окружному начальнику о храмѣ» (Форма 1925 б, с. 54), документи Земського Політичного Управління в Празі щодо архієпископа Савватія (Врабеца) (Земское 1926, с. 96), документи Священного Синоду Сербської Православної Церкви щодо Карпаторуської Православної Церкви (Опредѣленіе 1925

а, с. 15-16; Определе́ние 1925 б, с. 59-60). Перший документ Синоду СПЦ – це лист патріарха Димітрія (Павловича) на ім'я єпископа Досифей (Васича). В ньому зазначається, що «Священный архиерейский соборъ рассмотрѣлъ вопросъ о православной Церкви въ чешскословенской республикѣ и о православной карпаторусской Церкви» та ухвалив ряд рішень. Зокрема було взято до відома звіт владики Досифея «о положеніи карпаторусской Церкви». Затверджувалися вибори Духовної Консисторії в Хусті, якій доручалося розпочати роботу по «исполненіи условій къ признанію» нової єпархії та «въ тоже время поручила представительству сего православнаго народа найти подходящаго чело́вѣка, достойнаго епископскаго сана, выхлопотала согласіе чешской власти» (Определе́ние 1925 а, с. 15-16). Синод також звернувся з повторним листом до «вселенской патріархії въ Царьградѣ» з приводу діяльності архієпископа Савватія (MAREK 2009; Данилець 2009 а; Данилець 2010; Данилець 2013 а) та подолання розколу в православній церкві в Чехословаччині.

У часописі друкувалося чимало публікацій полемічного змісту, присвячених вченням католицької, греко-католицької та інших церков. Не будемо заглиблюватися в аналіз цих дописів, лише назвемо кілька заголовків статей. Наприклад «Откуда взялись латинство и унія?» (Откуда 1925 а, с. 4-9), «Правда-ли, что римській папа есть глава Церкви» (Правда-ли 1925, с. 20-24), «Как латиняне учать о спасеніи» (Как латиняне 1925 а, с. 24-26), «Может-ли православный хрістіанинъ бать членомъ уніатской «Просвѣти»?» (Может-ли 1925, с. 38), «Церковная канцеларья обороны вѣры въ Ужгородѣ» (Церковная 1926, с. 86) та інші (Уніатская 1925, с. 70; Гдѣ правда? 1926, с. 82; Празднованіе 1927, с. 9-13).

Найбільша частка публікацій у газеті носять інформативний характер та викликають зацікавленість дослідника. Слідкувала редакція видання за життям православних закордоном. Кілька дописів повідомляють про окремі аспекти історії православної церкви в США (Братьямъ 1925, с. 39; Изъ Американской 1925, с. 66-69; Жертвы 1925, с. 68; Письмо 1926, с. 87; Изъ Американской 1926, с. 97) та в Польщі (Изъ жизни 1927, с. 16). В № 7-8 за 1925 р. часопис писав про грошову пожертву на

«Церковную правду» від «Соединения русских православных братств в Америке» в розмірі 1000 кч, про життя православних священників о. Михайла Перхача, Афанасія Губяка та Петра Коханика (Изъ Американской 1925, с. 66-68). Більшість звернень до американських земляків містять прохання про фінансову допомогу.

Писав часопис про життя монастирів та окремих храмів на Підкарпатській Русі. В №1 за 1925 р. редакція порушує питання становища чернецтва в краї. «У насъ есть православное монашество, но оно не имѣетъ еще своей святой обители (монастыря)» (О православномъ 1925 а, с. 14-15). Більша частина ченців проживала в с. Іза, при сільському храмі. «Монахи въ Изъ занимаются ремеслами: шьютъ обувь, а также одежду, церковныя ризы. Іеромонахи ходятъ въ сосѣднія села, гдѣ нѣтъ священниковъ, на богослуженіе». Крім того в с. Тереля проживав «іеромонахъ Іовъ и съ нимъ 6 монаховъ при сельскомъ храмѣ». Ще були ченці, «которые оторвались отъ сихъ двухъ иноческихъ общинъ и живутъ отдѣльно въ селахъ, гдѣ нѣтъ священниковъ» (О православномъ 1925 а, с. 14-15). Автор статті ратував за об'єднання чернецтва та створення одного спільного монастиря. «Монахи должны собраться всѣ вмѣстѣ, соединиться въ одну общину, а не разбиваться на части. А те, кто живетъ по селамъ, должны также вернуться, ибо, отказавшись отъ міра, не смѣютъ жить постоянно между народомъ. Соединившись, монахи должны принять строгій общежительный или скитскій уставъ. Святая обитель должна строиться далеко отъ селеній, въ горахъ, между лѣсами, ибо лишь въ тишинѣ возможно иноческое житіе». Пропонувалося відновити один із старих монастирів в Углі чи Грушові, відкрити при обителі друкарню тощо (О православномъ 1925 а, с. 15).

У статті «О православномъ св. Николаевскомъ Изскомъ монастырѣ» розповідається про засідання монастирської братії 15 травня 1925 р. В обителі тоді налічувалося 1 архіандрит, 12 іеромонахів, що обслуговували приходи, 2 ієродиякони, 5 монахів та 18 послушників. Збори прийняли рішення про побудову монастирського корпусу за селом (урочище Карпутлаш, де обитель знаходиться і тепер) (О православномъ 1925 б, с. 51-52). Інформативними є публікації про закладку та будівництво храмів в Мукачеві та Хусті. Газета повідомляла, що старанням

Духовної Консисторії в Мукачеві куплено земельну ділянку для спорудження Кафедрального собору, єпископської резиденції, семінарії (Карпаторусскій 1926, с. 85). Щодо хустського храму, то вказано, що він будується на земельній ділянці Михайла Палканинця (учасника Мараморош-Сиготського процесу). У його будинку облаштовано домову церкву, тут же знаходилося Єпархіальне Управління Карпаторуської православної церкви (Постройка 1925, с. 49).

Газета виступала за подолання церковного розколу між православними. В №1 за 1925 р. було опубліковано нарис «Кто такіє архієпископъ Савватій и священникъ Червинка» (Кто такіє 1925, с. 11-14). Автор статті охарактеризував становище православної церкви в країні та вказав на причини розділення між православними. «Пражская община выбрала Савватія своимъ настоятелемъ и просила сербскую Церковь, чтобы его рукоположили во епископа для города Праги. Изъ Сербіи долго не было отвѣта. А когда пришелъ отвѣтъ, то оказалось, что для одной общины изъ немногихъ людей сербская Церковь не можетъ поставить особаго владыку. Тогда Савватій и Червинка, не сказавши никому ни слова, поѣхали въ февраль 1923 года въ Константинополь и вернулись оттуда въ Прагу – Савватій архієпископомъ, а Червинка священникомъ». Часопис покладає вину за цю ситуацію на чехословацький уряд та партіарха Мелетія (Метаксакис). Негативно оцінено заснування пастирських курсів в с. Буштино. Автор наголошує, що архієпископ Савватій висвячує в сан кандидатів, які «часто не знають ні письма, ні чтенія» (Кто такіє 1925, с. 13).

У другому дописі, що вийшов в № 3-4 за 1926 р. редакція продовжила проблему «савватіївського розколу». На шпальтах видання розміщено розпорядження Земського політичного управління, згідно якого архієпископу Савватію заборонялося керувати православною громадою м. Прага (Не християнская 1926, с. 96).

Фрагментарно газета згадує про діяльність сербських єпископів-делегатів на Підкарпатській Русі. В № 3-4 за 1926 р. повідомлялося, що на св. Пасху в краї побував

владика Серафим (Йованович). Архієрей зібрав необхідну інформацію та подав її на розгляд Архієрейського Собору СПЦ. Собор обрав для Карпаторуської православної церкви єпископом преосвященного Митрофана (Абрамова). На 29 травня 1926 р. готувався приїзд нового архієрея (Братіє 1926, с. 93-94). Як відомо, внаслідок протесту чехословацького уряду, сербський патріарх був змушений скасувати дане рішення.

У статті «Нашъ Преосвященный Владыка среди народа» редакція писала про візит на Підкарпатську Русь єпископа Іринія (Чирича). За час перебування в єпархії архієрей відвідав ряд сіл: «Иза, Густъ, Бѣлки, Керецки, Березникъ, Теробло, Бедевля, Данилово, Дулово... Многотысячные толпы вѣрующихъ, стекавшихся со всѣхъ сторонъ, съ особой любовью окружали Архієрея своего, истово молились, во многихъ мѣстахъ подъ открытымъ небомъ. Пламенное религиозное чувство позволяло пренебрегать холодомъ, заставляло забывать ту нужду, и лишения, кои выпали на долю Православия, покоряющего сердца людей своей правдой, истиной, величавой красотой» (Нашъ Преосвященный 1927, с. 6).

Важливі відомості розміщалися редакцією в рубриці «Отъ епархіального управління...», «Новости», «Изъ церковной жизни». Так в № 4 за 1925 р. часопис повідомляв про поїздку до Праги кілької осіб з місцевого політикуму, котрі безпідставно виступали від імені православної церкви (Отъ епархіального 1925, с. 48-50). В № 3-4 за 1926 р. газета опублікувала розпорядження Духовної Консисторії про обрання в кожному з приходів делегатів на загальні церковні збори в м. Хуст на 22 червня того ж року (Отъ Епархіального 1926, с. 93).

Цікаві факти знаходимо з життя окремих парафій та монастирів. У Кошицях, в день св. Пасхи 1925 р., о. Всеволод Коломацький відправив святкове богослужіння, освятив пасхи та охрестив дітей. В с. Іза в Великий п'яток було освячено новий дзвін для Успенського храму. Обряд відправив архімандрит Олексій у співслужінні монастирської братії. Священики Д. Беляков та Є. Малинич, в неділю св. Фоми того ж року, освятили на горі с. Бігань (коло Берегова) православний хрест. Ігуменя Параскева з 6 сестрами відправилася до Сербії, о російський монастир для вивчення

монастирського статуту. На монастир було пожертвовано землю та ліс біля с. Липчі від вдови Степана Вакарова. Ужгородська православна громада на засіданні від 10 травня 1925 р. прийняла рішення про побудову храму. На той час богослужіння відправлялося в горожанській школі (Изъ церковной 1925, с. 53).

Вже в наступному номері часопис повідомив, що с. Великі Лучки було заарештовано та ув'язнено в Берегівську тюрму 12 чоловік. Їх звинуватили в тому, що в 1920 р. не пустили греко-католицького священника Кабація на церковну фару (Изъ нашей 1925, с. 66). В Мукачівському благочинні приєдналися до православної церкви села Завидово, Негрово, Гукливе та Річка (Изъ нашей 1925, с. 66). У номері № 3-4 за 1926 р. часопис подає інформацію про 12 православних сіл. Так в с. Дубове православна громада складалася з 1657 осіб. В с. Іза кількість православних вірників досягала 2794 чол. Угорська влада в 1918 р. передала вірникам храм. Крім того в селі була ще церква, котра належала Свято-Миколаївському чоловічому монастирю та три дзвони. В Хусті православних вірників було 1320 чол., які молилися в домовому храмі, мали у володінні фару та інтернат для хлопчиків (Изъ церковной 1926, с. 94). В Горінчові на Хустщині православних було 2042 чол., вони також молилися в храмі, переданому їм угорською владою. В Лукові на Іршавщині православні вірники складали громаду з 657 осіб, а в с. Кушниця православних було 1700 чол. В Броньці православні також складали більшість – 766 чол. Храм в селі був закритий та пустував, а православні відправляли богослужіння в школі. У с. Лисичово було 1600 вірників православного віросповідання, які не мали права використовувати храм, а в Задньому (нині Приборжавське) вірники з 1920 р. користувалися церквою, через відсутність греко-католиків в цьому населеному пункті. В Керецьках православні вірники числом 2421 душ ютилися в маленькому приміщенні школи, а храм знаходився в руках греко-католицького священника (без вірників). В Торуні на Міжгірщині православні (1250 чол.) володіли фарою та храмом, а в Великому Бичкові на Рахівщині громада складала 708 вірників (Изъ церковной 1926, с. 95-96).

В № 1-2 за 1926 р. редакція писала, що греко-католики під час оновлення куполу на старому грецькому православному храмі в Ужгороді замінили

трираменний хрест на однораменний (Новости 1926 а, с. 81). В наступному номері часопис повідомив про трагічну подію – убивство православного священика в с. Верхня Апша на Мараморощині Івана Поповича (Новости 1926 б, с. 98).

Таким чином, часопис Карпаторуської православної церкви – «Церковная Правда» виступає важливим джерелом для вивчення історії православ'я на Підкарпатській Русі в Східній Словаччині. Редакція видання слідкувала за злободенними проблемами тогочасного суспільства, публікувала актуальні дописи, інструкції та документи. Сприяла становленню та розбудові православних громад, забезпечувала духовество богословськими статтями, проповідями, повчаннями. Матеріали, що містить часопис можуть бути використані для підготовки узагальнюючих праць з історії церкви в Карпатському регіоні.

Список джерел та літератури:

Алексий, архімандрит, 1925. Возсоединеніе карпато-русскаго народа съ православною Церковью. In: *Церковная правда*. №1, с. 9-11. Б.н., 1925. In: *Церковная правда*. №1. с.1-2.

Бѣляковъ, Д., 1926. Фундаторы «Церковной Правды» In: *Церковная правда*. №1-2, с. 83-85.

Братіе радуїтеся и паки реку радуїтеся(Филип), 1926. In: *Церковная правда*. №3-4, с. 93-94

Братьямъ, живущимъ въ Америкѣ, 1925. In: *Церковная правда*. №2-3, с. 39.

Габор В., 2003. *Українські часописи Ужгорода (1867-1944 рр.). Історико-бібліографічне дослідження*. Львів. ISBN 966-02-1420-0

Гдѣ правда?, 1926. In: *Церковная правда*. №1-2, с. 82.

Данилець Ю., 2009. Діяльність архієпископа Савватія (Врабець) на Підкарпатській Русі у 1920-1930-х рр. In: *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Збірник наукових праць*. Вип. 10, Львів, с. 135-146.

Данилець, Ю., 2009. Протоіерей Димитрій Беяков (1895-1967 рр.) In: *Православний літопис*. №5, с. 32-34.

Данилець, Ю., 2010. Савватій (Врабець) In: *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії. У двох томах. Т. 2.*, Ужгород: Закарпаття, с. 567-571.

Данилець, Ю., 2011. Протоіерей Димитрій Беляков In: *Сповідники та Подвижники Православної Церкви на Закарпатті в ХХ ст.* / Авт. кол. Ужгород, с. 320-325.

Данилець, Ю., 2013. До питання про діяльність архієпископа Савватія (Врабеця) на Підкарпатській Русі в 1923-1931 рр. In: *Наукові записки Ужгородського університету. Серія: Історично-релігійні студії. Випуск 2*, Ужгород, с. 88-107.

Данилець, Ю., 2013. *Обраний Божим Провидінням. Життєпис преподобного Олексія Карпаторуського сповідника.* Чернівці: Місто. ISBN 978-617-652-072-6

Данилець, Ю., 2014. «Православный Карпаторусский вѣстникъ» – офіційне видання Мукачівсько-Пряшівської єпархії. In: *Наукові записки Ужгородського університету. Серія: Історично-релігійні студії. Випуск 3*, Ужгород, с. 42-62.

Данилець, Ю., 2015. Часопис Русской православной вѣстникъ 1921-1922. In: PRAVOSLÁVIE A SÚČASNOSŤ. Zborník príspevkov zo VII. Vedeckej konferencie študentov, absolventov a mladých vedeckých pracovníkov (Prešov, 31. marec 2015). Prešov, с. 44-59.

Жертвы собранныя въ Америкѣ для св.православія въ К. Руси, 1925. In: *Церковная правда. №7-8*, с. 68.

Земское Политическое Управление въ Прагѣ, 1926. In: *Церковная правда. №3-4*, с. 96-97.

Изъ Американской церковной жизни нашего народа, 1925. In: *Церковная правда. №7-8*, с. 66-69.

Изъ Американской Церковной жизни нашего народа, 1926. In: *Церковная правда. № 3-4*, с. 97.

Изъ жизни русской православной Церкви въ Польшѣ, 1927. In: *Церковная правда. №1-2*, с.16.

Изъ нашей церковной жизни. Великія Лучки, 1925. In: *Церковная правда. №7-8*, с. 66.

Изъ церковной жизни, 1925. In: *Церковная правда. № 4*, с. 53.

Изъ церковной жизни, 1926. In: *Церковная правда. №3-4*, с. 94.

Как латиняне учать о спасеніи, 1925. In: *Церковная правда*. №2-3, с. 24-26.

Какъ латиняне православныя книги исправляли, 1925. In: *Церковная правда*. № 2-3, с. 30- 33.

Карпаторусскій Православный Кафедральный Соборъ въ Мукачевѣ, 1926. In: *Церковная правда*. №1-2, с. 85-86.

Кто такіе архіепископъ Савватій и священникъ Червинка?, 1925. In: *Церковная правда*. №1, с.11-14

MAREK 2009 – MAREK, Pavel, BUREHA, Volodymyr, DANILEC, Jurij, 2009. Arcibiskup Sawatij (1880-1959). Nástin života a díla zakladatelské postavy pravoslavné církve v Československé republice. K 50. výročí úmrtí (1959 – 2009). Olomouc, Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-2434-7.

Может-ли православный христіанинъ быть членомъ уніатской «Просвѣти»? , 1925. In: *Церковная правда*. №2-3, с. 38.

Нашъ Преосвященный Владыка среди народа, 1927. In: *Церковная правда*. №1-2, с. 6.

Не христіянская работа Вл. Савватія и ея конецъ, 1926. In: *Церковная правда*. №3-4, с. 96.

Новости, 1926. In: *Церковная правда*. №1-2, с. 81.

Новости, 1926. In: *Церковная правда*. №3-4, с. 98.

О православномъ монастырѣ въ Карп. Руси, 1925. In: *Церковная правда*. №1, с.14-15.

О православномъ св. Николаевскомъ Изскомъ монастырѣ, 1925. In: *Церковная правда*. № 4, с. 51-52.

Опредѣленіе сербскаго собора о карпаторусской Церкви, 1925. In: *Церковная правда*. №1, с. 15-16.

Опредѣленія Сербскаго Священнаго Синода о карпаторусской православной Церкви, 1925. In: *Церковная правда*. №7–8, с. 59-60.

Откуда взялись латинство и унія?, 1925. In: *Церковная правда*. №1, с. 4-9.

Откуда взялись латинство и унія?, 1925. In: *Церковная правда*. № 2-3, с. 26-30.

- Отъ епархіального упр. Карпатской Руси, 1925. In: *Церковная правда*. №4, с. 48-50.
- Отъ Епархіального управления (консистеріи) въ Хустѣ, 1926. In: *Церковная правда*. №3-4, с. 93.
- Письмо къ нашимъ братьямъ въ Америкѣ, 1926. In: *Церковная правда*. №1-2, с. 87.
- Постройка православного храма во имя Пресвятой Троицы въ городѣ Хустѣ, 1925. In: *Церковная правда*. с. 49.
- Поученіе въ день св. Архист. Михаила, 1925. In: *Церковная правда*. №7-8, с. 60-61.
- Почекутова, О., 2010. *Преса Закарпаття 2-ої пол. ХІХ – 1-ої пол. ХХ століття. Бібліографічний покажчик*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла».
- Почему карпаторусскій народъ стремится къ православію?, 1925. In: *Церковная правда*. №2-3, с. 34-36.
- Правда-ли, что римскій папа есть глава Церкви, 1925. In: *Церковная правда*. №2-3, с. 20-24.
- Празднованіе Христіанами воскреснаго дня вмѣсто субботы, 1927. In: *Церковная правда*. №1-2, с. 9-13.
- Псалмов, Д., 1923. *Читайте святую Правду*. Б.м.
- Размышленія на свѣтлые праздники Воскресенія Христова, 1927. In: *Церковная правда*. № 1-2, с. 4-6.
- Святѣйшій Тихонъ, патріархъ московскій и всея Руси, 1925. In: *Церковная правда*. № 2-3, с. 33-34.
- Страшный судъ, 1926. In: *Церковная правда*. №1-2, с.73-74.
- Таинство воскресенія, 1927. In: *Церковная правда*. № 1-2, с.1-3.
- 1600 – лѣтняя память перваго вселенскаго собора въ Никеѣ, 1925. In: *Церковная правда*. № 2-3, с. 39.
- Уніатская ложь. (Уніатскій учебникъ Церковной исторіи Тиводара), 1925. In: *Церковная правда*. №7-8, с.70.
- Унія въ Карпатской Руси, 1927. In: *Церковная правда*. №1-2, с. 6-9.

Форма заявленія окружному начальнику о своей вѣрѣ, 1925. In: *Церковная правда*. №4, с. 54.

Форма заявленія окружному начальнику о храмѣ, 1925. In: *Церковная правда*. №4, с. 54.

Церковная канцеларѣя обороны вѣры въ Ужгородѣ, 1926. In: *Церковная правда*. №1-2, с. 86.